సంపూర్ణాహుతి

— పి. గణపతిశాస్త్రి

(క్రిందటి సంచిక తరువాయి)

3

అటు సిమ్మట యశస్కరుని పేరట ప్రారంభించిన మహేశ్వరస్వామి దేవాలయ నిర్మాణం త్వరలోనే పరిసమాప్తమయింది. సర్వమంగళాదేవిని పట్టపురాణికన్న పదింత లెక్కువ మిన్నగానే ఆయా మర్యాదలతో గౌరవించగలనని ప్రతిసందేశం పంపించి, సర్వగుప్తుడు సత్వరమే పదివేలమంది పనివారి నేర్పాటు చేయించాడు. అనతికాలంలోనే వివిధ మనోజ్ఞ శిల్పాలతో యశస్కరస్వామి దేవాలయం పరమ రమణీయంగా నిర్మించి తానన్న మాట అక్షరాల నిలబెట్టుకున్నాడు.

అయితే ఆ నిర్మాణానికి ఒక్క రాగి దీనారమయినా స్వీకరించడానికి సర్వమంగళ అంగీకరించలేదు! ఆ వ్యవహారంలో ఆమె అభిమానము, గట్టి పట్టుదల గమనించి ఆశ్చర్యపడినా, సర్వగుప్తుడు అడ్డుచెప్పి ఆమె మనస్సు నొప్పించదలుచుకోలేదు. కనక మరి ఆ గోడే తలపెట్టక మాట్లాడకూరుకున్నాడు.

వైశాఖపూర్ణిమనాడు నిర్ణయించిన దేవాలయ సంప్రోక్షణోత్సవం సమీపించినకొద్దీ సర్వమంగళ సముల్లాసం మరింతగా మిన్నుమీరింది! ఆ ధోరణి లవంగిక కెంతయినా ఆశ్చర్యము, విషాదము, వ్యథ కలిగించింది. శీలవతులందరిలోను పేరెన్నిక గన్న ఆ రాణి, ఆ విధంగా సర్వగుప్తుని అంతఃపురిలో పట్టమహిషితో సరిసమానంగా తులతూగడంకోసమని, అంతటి ఆవేశంతో అర్రులు చాచడం తలచుకోగానే లవంగిక శరీరం భరించరాని ఏవగింపుతో జలదరించింది!

'మహైశ్వర్యంతో మదించి మైమరిచిన రాణు లెంతటికయినా తగినవారే! వారి పుర్రెలలో ఎప్పు డెటువంటి బుద్ధులు పుట్టుకువస్తాయో ఎవ్వరి కెరుక! . . . అయినా రాజభోగాలపై మమకారం పెంచుకోవడం అంటే మాటలా? పోనీలే, గొప్ప ఇళ్ల గొడవల గోడు నాకెందుకు?' అని తనలో తాను సరిపెట్టుకున్నది.

అంతేగాని ఎంతగా సన్నిహితమయిన పరిచయము, చనువు ఉన్నా సర్వమంగళతో ఆమాట ప్రస్తావించడానికే ఇష్టపడలేదు! ప్రతిదినము రాజ్ఞి ప్రాతఃకాలాలంకరణం మాత్రం కేవలం మూగనోము పట్టినట్టు యథాతథంగా ముగించివేసింది.

ఇక రేపు పౌర్ణమి అనగా సర్వమంగళ మరింత సంతోషావేశంతో తన అలంకరణ తన్మయతలో తలమునకలయింది. ఆనా డామె ఉత్సాహాని కిక పట్టపగ్గాలే లేవు! దాని కనుగుణంగా శ్రీనగరం పుష్పోద్యానవనాలతో విరగబూచిన తంగేడువలె విద్రవీగింది. అది వైశాఖమయినా, ఇంకా పొద్దుటివేళ పొగమంచు పలచబడలేదు. పూలగుత్తులతో ఒరిగిన భూర్జవృక్షాల కొమ్మలమీద తెలతెల్లని నారచీరలలా జీరాడుతున్నది.

పురులు విప్పి ఆడుతున్న రంగురంగుల నెమళ్ల కేకలతో, వేర్వేరు పెంపుడుపులుగుల కలకలంతో రాజ్ఞి సర్వమంగళ భవంతి ఉద్యానవనం మంద్రమృదంగా ప్రతిధ్వనిస్తున్నది. ప్రాతఃకాల కిరణాల కుంకుమల వెలుగులో ఆ భవంతి అంతా పద్మరాగాలతో మెరిసినట్టుగా విచిత్రమయిన విభ్రాంతి కలిగిస్తున్నది!

అల్లంత దూరంలో యశస్కరస్వామి దేవళంపై [illegible] చూచి, గాలితో కదులాడుతు [illegible] ధ్వజ [illegible] సవ్వడి విని, సర్వమంగళ శరీరం హర్షావేశంతో జలదరించింది! అంతలోనే లవంగిక రాజ్ఞి చరణాల అలంకరణం ముగించి, శిరస్సు వంచుకుని సెలవడిగి, భవంతిలో వేరొక పనిమీద వెళ్లిపోబోయింది. కాని సర్వమంగళ దాని కనుమతించక, రవంత బొమముడి విరిచి, చెక్కిళ్లపై చెంగలిస్తున్న చిరునవ్వుతో ప్రశ్నించింది.

"లవంగికా, బొత్తిగా పలుకే బంగారమై పోతున్నదేమే! ఇంత మౌనిన్నైపోతున్నావెందుచేత? ఏమిటో విశేషాలు?"

ప్రధాన పరిచారిక వంచిన శిరస్సు పైకెత్తలేదు! రాణి ఫాలతలిమీద ప్రశ్నార్థకమయిన బొమముడి సడలలేదు! లవంగిక కాపైన మౌనం మర్యాద అనిపించలేదు.

"మహారాజ్ఞీ! మీరింత సర్వగుప్తుల అంతఃపురాని కలంకారమై పట్టపురాణితో సరిసమానంగా తులతూగడంకన్న వేరొక గొప్ప విశేష మేమిఉన్నది! శ్రీనగరంలో ఎక్కడ విన్నా ఇదేమాట! ఇది మీకు తెలియదా, ఊరికే నాచేత పాగిస్తున్నారుగాని!"

ఆమె సమాధానంలో వ్యంగ్యాధిక్షేపం సర్వమంగళ గుండెలో సునిశితమయిన శూలాగ్రంలా సూటిగా దూసుకుపోయింది! అయినా రాజ్ఞి కలకల నవ్వింది. ఆమె కర్ణాభరణా లటు, ఇటు చెంగలించాయి.

"దీనితో యశస్కరుల సంకల్పం సంపూర్ణంగా సిద్ధిస్తున్నప్పుడు, అంత ఆడిపోసుకోడానికి తగిన అపచారమేమి నాకు గోచరించలేదే?"

ఆ ప్రశ్నతో లవంగిక ఊపిరి నెమ్మదిగా నిలిచిపోయింది! మరింతగా విప్పారిన విలోచనాలతో రెప్పపాటయినా లేక రాజ్ఞివైపు చూచింది! అంతేగాని పెదవి కదపలేకపోయింది! కాని సర్వమంగళ అధరంపై చిన్నారి చిరునవ్వు మొలకెత్తింది.

"లవంగికా! ఎందుకలా ఆశ్చర్యపోతావు? ఆనుశాసనిక పర్వంలో మహా పవిత్రితామతల్లి ఓఘవతిగాథ ఎప్పుడయినా విన్నావా?"

లవంగిక ఆ ప్రశ్న విని రవంత అదిరిపడింది.

"ఏమోనమ్మా! మిగిలిన పర్వాల కథలన్ని విన్నాను గాని, నేనా ఆనుశాసనిక శాంతిపర్వాల ధర్మగాథ లెన్నడు విననేలేదు! ఎందుకలాగ అడుగుతున్నారు?"

"సామాన్యంగా అందరు ఆ పర్వాలంటే అంతగా పట్టించుకోరులే! ఆనుశాసనిక పర్వంలో ఒక విచిత్రమయిన కథ ఉందిలే! అది కొంచెం చెబుతాను విను.

పూర్వకాలంలో సుదర్శనుడని మహారాజు ఒకడుండేవాడు. ఆయన కొంతకాలం రాజ్యం పరిపాలించి, అపైన ఇల్లాలిని వెంటబెట్టుకుని అరణ్యంలో నిర్మించుకున్న ఆశ్రమంలో నివసించాడు. ఆ సమయంలో ఆతిథ్య ధర్మనిర్వహణమే ఒక గొప్ప తపోదీక్షగా స్వీకరించి, ఏకాగ్రనిష్ఠలో నిర్వర్తించాడు. ఓఘవతి ఆయన ధర్మపత్ని."

"అయితే ఆ ఇల్లాలేమి చేసింది?"

లవంగిక ఎంతో ఆత్రతతో ఆ మాట కడ్డుపడి అడిగింది.

"అదే చెబుతున్నాను, విను! అతిథులంటే సుదర్శనునికి కేవలం దైవస్వరూపులే! ఆయన ఆతిథ్యదీక్ష కేవలం అసిధారావ్రతమే! 'ఆ అతిథు లెవ్వరయినా ఒకవేళ, ఓఘవతి చక్కదనాని కెంతో అక్కజపడి, ఉవ్విళ్లూరి అభిలాషపడినా, ఆ కోరిక అవశ్యం నెరవేర్చి తీరవలసిందే!' అని ఆయన ఆ పుణ్యశీల కాదేశించాడు!"

"కథ చాలా విడ్డూరంగా ఉన్నదే!"

లవంగిక పట్టరాని ఆశ్చర్యంతో తలమునకలయింది.

"కొనకంటా వింటే నీవు మరింతగా ఆశ్చర్యపోతావు! ఆ పతివ్రతాతిలకం భర్త ఆనతి సరిగ్గా అలాగే శిరసావహించింది. సుదర్శను డొకనాడు అరణ్యంలో సమిధలకోసం వెళ్లినప్పుడు, ధర్మదైవతమే అతిథిగా వచ్చి, ఓఘవతి ఆతిథ్య ధర్మనిష్ఠ పరీక్షించాడు. ఆ దంపతుల కఠోర దీక్షా నిర్వహణ కెంతో ఆనందించి, సశరీర స్వర్లోక నివాసమే వరంగా అనుగ్రహించాడు. అంతేకాదు. ఆ మహనీయ వరప్రభావంవల్ల ఓఘవతి నేటికి పుడమిపై ఒక పునీత నదీమతల్లిగాకూడా ప్రవహిస్తున్నది!"

మొట్టమొదట ఆ గాథ ప్రారంభించినప్పుడు రాజ్ఞి అది ఎందుచేత ప్రస్తావిస్తున్నదో లవంగిక కవగాహన కాలేదు! అది ముగించగానే ఆమె అంతర్యం తటాలున స్ఫురించి, మరింతగా ఆశ్చర్యపడింది. అంతలోనే సర్వమంగళ తిరిగి ప్రస్తావించింది.

"మరి ఓఘవతి ఆ విధంగా భర్త ఆతిథ్య ధర్మనిర్వహణకోసం తన శీలమే సమర్పించి పతివ్రతా శిరోమణి అని ప్రశంస లందుకున్నప్పుడు, యశస్కరుల దేవాలయ నిర్మాణ దీక్షకోసం నేను నా శరీరం సర్వగుప్తుల ఆ విలాసాగ్నిలో సంపూర్ణాహుతిగా సమర్పిస్తే దీనిలో తప్పేమిటి? అధర్మమేమిటి? ఎందుకలాగ కళ్లప్పగించి చూస్తావు?"

సర్వమంగళ తీవ్రంగా బొమముడి విడిచి సూటిగా ప్రశ్నించింది. లవంగిక దాని కేవిధంగాను తిన్నగా సమాధానం చెప్పలేక తికమకపడింది.

"మహారాజ్ఞీ! మీరు సాక్షాత్తు అపర సరస్వతీ మూర్తి అనిపించుకున్న మహేశ్వర భట్టారకుల వంశంలో అవతరించారు! వారివద్ద సకల శాస్త్రాలు కూలంకషంగా మథించి, ఆయనతో తులతూగగల విదుషీమణు లనిపించుకున్నారు! ఆపైన విద్యాఖని యశస్కరుల చిన్నారి రాణులయినారు! ఇటువంటి మీతో నేను ధర్మాధర్మాల చర్చ జరపగలనా? అయితే నా కొక్క చిన్న సంశయం కలుగుతున్నది."

"దానికేమి? ఆ సందేహమేదో బయటపెట్టు! వాదగ్గర నీకింత సంకోచమెందుకు?"

రాజ్ఞి భయమేమీ లేదని భరవసా ఇచ్చింది. వూరగేక తిరిగి నివేదించింది.

"అమ్మా! ఆయా దేశ కాలాలనుబట్టి ధర్మపద్ధతి మారిపోతున్నది కదా! అటువంటప్పుడు మహాభారతంలో ప్రవచించిన పురాతన యుగాలనాటి ధర్మం మన మిప్పుడనుసరించగలమా? అది న్యాయమేనా? నేను బొత్తిగా శాస్త్రవాసన లేని అజ్ఞురాలను! మీరిచ్చిన చనువు పురస్కరించుకుని, మిడిమిడిజ్ఞానంతో నా సందేహం వెల్లడించుకున్నాను. అపరాధం మనసారా మన్నించవలసిందని వేడుకుంటున్నాను!"

సర్వమంగళ ప్రధాన పరిచారికవైపు విశితంగా చూచి, శిరస్పుల్లన పంకించింది.

"నీ పడిగిన ప్రశ్న చాలా లోతయినదే! నీవేమి అజ్ఞురాలవు కాదులే!. . . అయితే ప్రజానీకం ధర్మం నిర్ణయించి, దానిని సంరక్షించి, ఆచరింపజేయించే వారెవ్వరే?"

లవంగిక రవంతసేపే పాలోచించింది.

"మహారాజాలేనమ్మా!ఎందుకిలాగలడుగుతున్నారు?"

"అయితే మహా ధర్మాత్ములయిన యశస్కరుల అనంతరం న్యాయ్యంగా ధర్మం నిర్ణయించదగినదానను నేనే కదా! నా నడవడిక అధర్మమని ధిక్కరించగల అర్హులెవ్వరే? ఆ సనాతన ధర్మ సంరక్షకురాలను నేనే కదా?"

లవంగిక ఆ ధర్మసూక్ష్మం విని ఉక్కిరి బిక్కిరి అయి దాని కేవిధంగాను ప్రతిసమాధానం చెప్పలేక పోయింది! కాని రాజ్ఞి యుక్తి చాకచక్యంకాని, నిర్ణయం కాని ఆమె కొంకింతయినా సరిపడలేదు! అత్యంత వినయంతో చేతులు కట్టుకుని నిలిచి, నమస్కరించి తన అజ్ఞత మన్నించక తప్పదని బతిమాలుకున్నది.

"అమ్మా! మీ ఎదట నిలిచి వాలెత్తడానికి నేనెంతటి దాన్ని! మీఎడల బయలుదేరిన లోకనింద భరించలేక, ఏదో తెలియక నాలుగుమాటలన్నాను. నా తప్పిదం క్షమించండి!"

"అయితే పామరులేనా ధర్మనిర్ణేతలు?" రాజ్ఞి కమ్మగాని ప్రశ్నించింది. ఆపైన రవంతసేపేదో తీవ్రంగా ఆలోచించి, తన సరసనే శ్రుతిచేసిన వీణ అందుకుని, క్రమక్రమంగా పెంపొందుతున్న గానపారవశ్యంతో, ఆనందాతిశయంతో మేళవించి మైమరిచింది.

లవంగిక అటుపిమ్మట వేరొక విధినిర్వహణకోసం భవంతి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. ఆయా గృహకృత్యాలేవో నిర్వహిస్తున్నదన్న మాటేగాని, రాజ్ఞి తన నిశ్చయం సమర్థించుకోవడంకోసం చేసిన విపరీతమయిన వితండవాదాన్ని గురించే ఆమె అనేకవిధాల గుంజాటనపడసాగింది. మరికొంతసేపటి కామెలో, యశస్కరమహారాజా మరణించిన పిమ్మట రాణి నడవడిలో గల అంతరార్థం అంతా మంచు విడిపోయినట్లు విస్పష్టమయింది!

సర్వమంగళ మొట్టమొదట మహారాజుతో సహాగమనంకోసం తహతహలాడిన సంగతి ఆమె కిప్పుడు జ్ఞప్తికి రాకపోలేదు! కాని ఆ సమయంలో పెల్లుబికిన శోకావేశంతో ఆమె తాత్కాలికంగా—ఆ విధంగా ఆవేశపడి ఉండవచ్చునని ఊహించింది. ఆ తరవాత యశస్కరస్వామి దేవాలయం పూర్తికావాలన్న మిషతో ఆ వ్యవహారం రాజ్ఞి చల్లచల్లగా దాటవేసి ఉండవచ్చుననికూడా ప్రధాన పరిచారిక పసికట్టింది.

ఆపైన నూతన వధూవేషంతో కలకలలాడడంలో గల పరమార్థంకూడా లవంగిక కవగతమయింది! తన హృదయంలో సర్వదా వెలుగొందుతున్న భర్త తేజోమూర్తి ఎడల ఏర్పడిన గౌరవంతో అలాగ అలంకరించుకుంటున్నానని రాజ్ఞి వివరించిన సంగతి ఆమె మరిచిపోలేదు. కాని అది అంతా తనని మభ్యపెట్టడంకోసమే అని లవంగిక కిప్పుడు తటాలున స్ఫురించింది!

> ## నీతులు
>
> నైతికంగా మన జీవితం రెండు భాగాలుగా విడివడినట్లున్నది. మొదటి భాగం — అవినీతులకు పాల్పడడం, రెండోభాగం — అలా కాలుజారకూడదని బోధించడం.
>
> —విల్ డ్యురాంట్

'అయితే సర్వగుప్తుల పదివేల సువర్ణ దీనారాల బహుమానము ససేమిరా కాదని తిరస్కరించడానికేమిటి చెప్మా కారణం?' అని ప్రధాన పరిచారిక రవంతసేపు వితర్కించుకున్నది. 'ఆ, అది అంతా పట్టి బెట్టుసరి! ఆహా! మహారాణి ఎంతటి నెరజాణ!' అని దానికి గల కారణం గ్రహించుకుని ఆశ్చర్యపడింది. ఆపైన తాను చేస్తున్న అకృత్యం సమర్థించుకోవడం కోసం సర్వమంగళ ఓఘవతిగాథ ఉట్టంకించడం లవంగిక కన్నింటికన్న ఒక పెద్ద విడ్డూరంగా గోచరించింది.

కాని మరికొంతసేపటికి 'ఆఁ, దీనిలో అంత వింత ఏమి ఉన్నది? మనుషులు తాము తలపెట్టిన పని ఎంత కానిదయినా చేసితీరాలని ముమ్మందుగా నిశ్చయించుకుంటారు! ఆపైన లేనిపోని ధర్మపన్నాలతో, కుతర్కాలతో, కారణాలతో అది సమర్థించుకుని, తమవంటి సచ్చరిత్రులు లేరని విర్రవీగుతారు!' అని సమాధానపడింది.

తా నెరిగినంతవరకు కాశ్మీరంలో అంతటి సౌశీల్య సంపత్తితో చల్లని ఇల్లాలని పేరెన్నికగన్న మహారాజ్ఞి కొండంత పెనిమిటి కన్నుమూయగానే అనాటి కానాటికి అలాగ దిగజారిపోవడం లవంగిక కెంతయినా మనఃఖేదం కలిగించింది కాని అంతలోనే 'అసలే ఐశ్వర్యవంతురాలు; సౌందర్యవతి. ఆపైన వయస్సు ముమ్మరంలో ఒంటరితనంకూడా తోడయింది! ఇక ఏమి కావాలి! మరి పట్టపగ్గా లుంటాయా! . . . అయినా నా కెందుకీ లేనిపోని గొడవ! లోకం తీరే అంత! నేనిలాగ నిమ్మకి నీరెత్తినట్టు కాలక్షేపం చేసుకుపోగలిగితే అదే పదివేలు!' అని సరిపెట్టుకుని, ఇంక ఆ గొడే తలపెట్టకూడదని నిశ్చయించుకున్నది.

4

ఆ మరునాడు తెలతెల్లవారగానే సర్వమంగళాదేవి పేరట యశస్కరస్వామి దేవాలయ సంప్రోక్షణ మహోత్సవం యధావిధిగా ప్రారంభమయింది. పురోహితుల వేదమంత్రాల ఘోషలతో, స్వాహాకారాల హుంకారులతో సంప్రోక్షణ హోమశాల ఘోరుమని మారుమ్రోగింది.

సర్వమంగళ అనాడు సమస్తాభరణాలతోను మరింత సమ్మోహనంగా, జాజ్జ్వల్యమానంగా వెలిగిపోతున్నదని ప్రధాన పరిచారిక ఆశ్చర్యపడింది. కాని అనా డెందుచేతనో ఆమె అంత ఉల్లాసంగా ఉన్నట్టు కనబడలేదు! అయితే లవంగిక అపూర్వంగా అలంకరణం ముగించి, కయిదండ అందించి, బంగారు పూతతో నిర్మించిన నిలువుటద్దం ముందు నిలిపిన పిమ్మట ఆమె పొగడ్త విని రాజ్ఞి ఆనందం పట్టలేక, "లవంగికా, నిజంగా నేనీనా డంత అందంగా ఉన్నానా?" అని పసిబాలికలా ఎంతో అమాయికంగా ప్రశ్నించింది.

ఉవ్వెత్తుగా ఉప్పొంగిన నిండుగుండె నడుమ పలిగిపోతున్న ముత్యాలహారాలతో, ముంగురులపై వేలాడుతున్న రతనాలజాలరులతో, చింకపచ్చ పట్టుచీరతో తరళిస్తున్న సర్వమంగళ శరీరశోభ గమనించిన లవంగిక కనురెప్ప లలాగే నిలిచిపోయాయి!

"మహారాజ్ఞీ! సర్వగుప్త ప్రభువులపై నేడు నిశ్చయంగా భాగ్యదేవత పరిపూర్ణ కటాక్షం ప్రసరించింది! మరి సందేహం లేదు! ఆహా! ఎప్పటికి, ఎవ్వరికి, ఎటువంటి అదృష్టం పట్టగలదో ఎవరు చెప్పగలరు!"

సర్వమంగళ లీలగా నవ్వింది.

"అవును! నీవన్నది నిజమే! ఎవరి అదృష్టం ఎప్పటి కెలాగ పరిణమించగలదో ఎవరు చెప్పగలరు? నేనీ దేవాలయ నిర్మాణం ఇంత శీఘ్రంగా ముగించగలనని అనుకున్నానా?"

అదేసమయంలో అనతిదూరంలో యశస్కరస్వామి దేవళాని కెదురుగా నిర్మించిన హోమశాలనుండి సంప్రోక్షణమంత్రాల గభీరఘోష క్రమక్రమంగా అత్యధికమై నలువైపుల వ్యాపించింది.

తానిక ఆ శాలలో ప్రవేశించి, సంప్రోక్షణ ముగియగానే పూర్ణాహుతి సమర్పించవలసిన సమయం సమీపిస్తున్నదని సర్వమంగళ రవంత ఆత్రపడింది.

మరి ఆలసించక వెనుదిరిగి తన భవంతిలో నలువైపుల పారాడింది. తా నెంతో ఆప్యాయంగా పెంచిన పెంపుడుపులుగుల పంజరాలు సమీపించి, పక్షులన్నింటిని పలకరించి మనస్సులో సెలవు తీసుకున్నది. ఉద్యానవనంలో పూలతీవ లన్నింటిదగ్గరికి పోయి ఆలల్లన అంగుళులతో స్పృశించి ఎంతో ఆప్యాయతతో పిడ్కొన్నది. వేర్వేరు బంగారు పంజరాలలోనుండి పిలుస్తున్న రామచిలకలతో, మైనా గోరువంకలతో

ముచ్చటలాడి, అణగించివేసుకున్న కన్నీటితో భవంతి ప్రాంగణంలో ప్రవేశించింది.

కొనగోటితో ఒకటి రెండు కన్నీటిబిందువులు తుడుచుకుని, లవంగికవైపు తిరిగి, "మన మిక బయలు దేరి పోదామా?" అని నిగ్రహించుకున్న డగ్గుత్తికతో హెచ్చరించింది.

లవంగిక ఆమె వైఖరిలో ఇటీవల ఎన్నడు పొడ కట్టని గభీరత గమనించి ఎంతయినా ఆశ్చర్యపడింది. వెనువెంటనే కయిదండ అందించి, ఆమె ననుసరించింది. రాజ్ఞి వీడ్కోలు ధోరణినిబట్టి ఆమె పూర్ణాహుతి ముగియగానే అదే శుభముహూర్తంలో బయలు దేరి తిన్నగా సర్వగుప్తుని అంతఃపురానికి తరలిపోగల దేమోఅని అనుమానించింది. భవంతిలో పులుగుల కన్నింటికి ఆ తీరులో వీడ్కోలు చెప్పడానికంతకన్న వేరే కారణమేమి కనబడలేదు!

అందుచేత సర్వమంగళ భవంతి సింహద్వారం సమీపించబోయే తరుణంలో నెమ్మదిగా కయిదండనుండి తొలగి, ఎదురుగా వచ్చి అలతినగవుతో దోసిలికట్టి విన్నవించింది.

"మహారాజ్ఞీ! మీ రా పూర్ణాహుతి ముగియగానే తిన్నగా అక్కడినించే సర్వగుప్తుల రాణివాసంలో ప్రవేశించేటట్టున్నారు! ఇక నేనిక్కడే ఈ భవంతి కనిపెట్టుకుని ఉండిపోక తప్పదు కదా! సర్వగుప్తుల భవనంలో ప్రవేశించినప్పుడు నావంటి దాసి కింక మీ దర్శనం లభించదేమో! కనక ఇప్పుడే విన్నవించు కుంటున్నాను. రాణివాసంలో ప్రవేశించిన పిమ్మట ఈ చిరకాల చరణదాసి మాట రవంత గుర్తుంచుకో వలసిందని కోరుకుంటున్నాను!"

సర్వమంగళ పెదవులపై జాలితో చిక్కబడిన చిరునవ్వు తొణికిసలాడింది.

"అయ్యో! వెర్రిదానా, ఎంతమాటన్నావు! ఇక నీ మాటే తలపెట్టననుకున్నావా? ఇంతేనా, నీవు నన్నువగా హన చేసుకున్నది? నీ బ్రతుకుతెరువులో ఏ విధమయిన కొదవ కలగకుండా నేనింతకుమునుపే అన్ని ఏర్పాటులు చేసివేశానులే! దీనికి నీవేమాత్రము ఆందోళనపడ నక్కరలేదులే!"

ఆ ఔదార్యమూర్తి ఆత్మీయత గ్రహించుకుని లవంగిక అనవసరంగా ఆత్రపడినందు కెంతో నొచ్చుకున్నది.

"మీ కరుణార్ద్రహృదయం లోతెంతటిదో నే నాకళించుకోలేకపోయానమ్మా!"

ఉప్పొంగుతున్న గద్గదికతో మన్నించవలిసిందని బ్రతిమాలుకున్నది.

రాజ్ఞి వదనంపై తిరిగి తరళ దరహాసరేఖ తాండవించింది!

ఆమె మరి ఆలసించలేదు! రాజపరిచారికలు కొందరు భవంతి ముందుంచిన ముత్యాలజాలరుల పల్లకీలో ప్రవేశించింది. అది సత్వరమే బయలుదేరి హోమశాల వైపు సాగిపోయింది. లవంగిక దాని ననుసరించింది.

మహారాజ్ఞి పల్యంకిక యజ్ఞశాల ద్వారం సమీపించగానే సర్వగుప్తుని అంతఃపుర పరిచారికలు కొందరు దాని చుట్టు పరివేష్టించారు. వారిలో ఒక ప్రధాన పరిచారిక మహనీయ మర్యాదలతో గౌరవించి, సర్వమంగళ సరసనే నిలిచి, ఉత్సాహపడుతున్న అణకువతో

అమూల్యమైన
మంచి సీటు

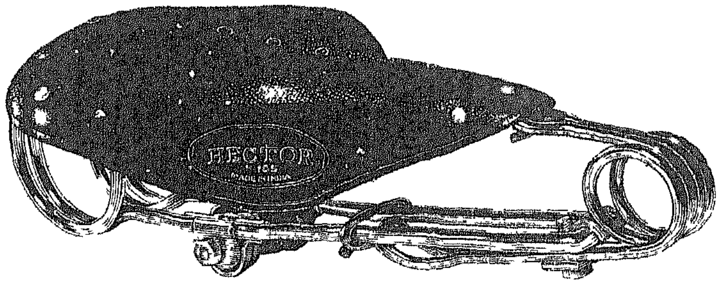

హెక్టార్

విశిష్టమైన రకము...
సరసమైన ధర

హెక్టార్‌కు విశిష్టమైన సీటుకు ఉండవలసిన లక్షణాలన్నీ ఉన్నాయి. అయినా సరసమైన ధరే నిర్ణయించబడింది. అతి మన్నికైన చర్మంతో తయారుచేయబడి దిట్టంగా మెత్తగా ఉంటుంది. చూడండి సైకిల్ తొక్కటంలో అత్యధిక సౌఖ్యాన్నిచ్చేటట్టుగా సీటు డిజైను కావింపబడినది.

మీరు సైకిల్ కొంటే హెక్టార్ వాడండి. మీ సీటును మార్చినప్పుడు హెక్టార్ వాడండి.

హెక్టార్

—దానికదేసాటిగల విశిష్టమైన సీటు

భారతదేశంలో తయారీ
ది రైట్ స్యాడిల్స్ ఆఫ్ ఇండియా, అంబత్తూరు, మద్రాసు-53
ప్రొప్రైటర్లు:
ట్యూబ్ ఇన్వెస్ట్‌మెంట్స్ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్, మద్రాసు-1.

Member TI Group

చిన్న మొత్తాల సేకరణలో ఆదాచేయండి

JWT-WS-3781

కంబుదండ అందించింది.

మహారాజ్ఞి నాలుగయిదు అడుగులు వేసి హోమశాలలో ప్రవేశించగానే అగ్నుల చుట్టు చేరిన రాజపురోహితులుతక్క సభాస్తారులందరు దిగ్గునలేచి నిలుచున్నారు!

సర్వగుప్తుడు ప్రధాన సచివునితో తదితర మంత్రులతోబాటు రాజ్ఞి కెదురుగా పోయి, పట్టలేని ఆనందంతో ఉబ్బి తబ్బిబ్బయి, ఇనుమడించిన గౌరవంతో, ప్రగాఢాత్మీయతతో ఆదరించి తన కనతిదూరంలో ఒక సమున్నత స్వర్ణసింహాసనంపై విజయం చెయ్యవలసిందని ప్రార్థించాడు.

సర్వమంగళ సంతోషప్రఫుల్లవదనంతో, రవంత వాల్చిన కనురెప్పలతో వారందరి నమస్కృతులు ఒక మర్యాదాక్రమంతో అందుకున్నది. లీలగా పైకెత్తిన అరచేతి సంజ్ఞతో వారందరిని వారించి, లవంగికతో కలిసి ఆ హోమశాల కెదురుగా ఉన్న యశస్కరస్వామి దేవళంలో ప్రవేశించి, ఆ పరమేశ్వరమూర్తికి వేదోక్త విధిలో పూజలాచరించింది.

అవి ముగియగానె తీర్థప్రసాదాలందుకుని, గర్భాలయాని కివతల ఒకవైపున పద్మరాగ వేదికపై స్ఫటిక శిలారూపంలో అంజలి ఘటించినట్టు మలిచిన యశస్కర మహీపతి పాదాలపై వాలి, సాష్టాంగ నమస్కారం సమర్పించి వేడివేడి కన్నీటిధారతో అభిషేకించింది.

లవంగిక కాసంఘటన కొంత విభ్రాంతి కలిగించక పోలేదు! అయితే గతకాలంనాటి మనోహరానుభూతులేవో తప్పుకున్నందువల్ల ఆమె కా సమయంలో అంతటి దుఃఖోద్వేగం కలిగిఉండవచ్చునని ఊహించింది.

మహారాజ్ఞి లవంగిక కంబుదండ అందుకుని నెమ్మదిగా లేచి నిలిచింది. ప్రధాన పరిచారిక తన చీరచెరగుతో ఆమె కన్నీరొత్తి చిందరవందరయిన ముంగురులు కొంచెం సరిచేసింది. ఆ క్షణంలో రాజ్ఞి ముఖంలో తరళ దరహాసంతో అమందానందం విశృంఖలమై నర్తించింది! అప్పటికి తన దేవాలయ నిర్మాణ సంకల్పం సంపూర్ణంగా ఫలించినదని సర్వమంగళ కెంతో సంతృప్తి కలిగినదని లవంగిక భావించింది.

రాజ్ఞి తిరిగి ప్రధాన పరిచారికపై హేలగా ఆనుకుని సంప్రోక్షణశాలలో హోమవేదిక కెదురుగా పోయి అగ్నిదేవునికి ప్రగాఢభక్తితో నమస్కరించి నిండు దోసిలి కట్టి నిలుచున్నది! లవంగిక రవంతదూరంగా తొలగి మిక్కిలి అణకువతో శిరస్సొకించుక వంచుకున్నది. ఆ సమయంలో ఆజ్యధూమం పలచ పలచగా ఆ హోమశాలలో అంతట వ్యాపించి, కమ్మని సువాసనలతో ఆకుపచ్చని తోరణాలలో అలముకుని లీలగా సుడులు తిరుగుతున్నది. అప్పటికే సదస్యులందరు ఆ మహోత్సవ పరిసమాప్తికోసం నిరీక్షిస్తున్నారు. దేవాలయ సంప్రోక్షణం యథావిధిగా అంతకుమునుపే ముగిసింది. మహారాజ పురోహితు డటుపిమ్మట పూర్ణాహుతి ద్రవ్యాలు ముమ్మారు రాజ్ఞి హస్తంలో ఉంచి హోమం చేయించవలసి ఉన్నది. దానితో ఆ మహోత్సవం పూర్తిగా పరిసమాప్తం కాగలదు!

ఆదే సమయంలో మంగళతూర్యారావం నలువైపుల చెలరేగింది. ప్రధాన పురోహితుని గళస్వరంతో తమ గొంతులతో ఏకీభవించి మిగిలిన యాజ్ఞికులందరు

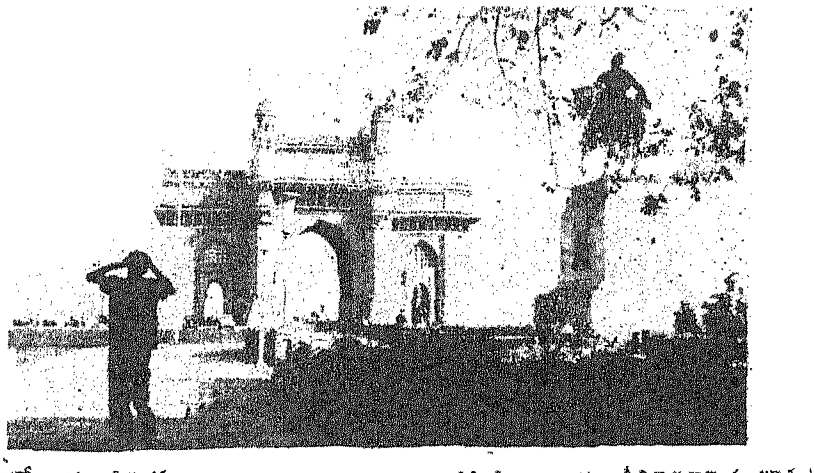

భారతదేశ ముఖద్వారం

ఫోటో — ప్రెగడ శ్రీనివాసరావు (ఏలూరు)

గభీరస్వరాలతో సభాంగణం ఘోరుమని మారుమోగిపోయేటట్టుగా ఒక్కుమ్మారుగా వేదమంత్రా లుచ్చరించడం ప్రారంభించారు. వారి స్వాహాకారాల సాగర ఘోషతో సభాస్థలి యావత్తు ప్రతిధ్వనించింది. ప్రధాన పురోహితుడు సమంత్రకంగా తన దోసిలిలో ఉంచిన హోమద్రవ్యంతో సర్వమంగళ మొదటి పూర్ణాహుతి ముగించింది. పావకజ్వాల ఆ హోమంతో భగ్గుమని ప్రజ్వరించి ఉవ్వెత్తుగా పైపైకి లేచింది!

ఆ కీలల వెలుగులలో సర్వమంగళ ముఖం లవంగిక కంతకుమును పెన్నడు లేని అతిలోక సౌందర్యంతో, రాజసంతో, ఆనందంతో, గాంభీర్యంతో జాజ్వల్యమానంగా వెలిగిపోతున్నట్టు పొడకట్టింది! ఆమెలా అనుభూతితో మరికొంతసేపటివరకు శరీరంమీది స్పృహ సడలిపోయింది!

తిరిగి స్వాహాకారాల సవ్వడి మంగళతూర్యాల సాంద్ర ఘోషతో కలిసి సదస్యులందరి హృదయాలలోను ఘోరుమని మారుమోగింది. సర్వమంగళ తిరిగి ఆహుతిద్రవ్యాలతో తన దోసిలి నిండగానే కలకల నవ్వుతున్న కన్నుగవ పైకెత్తి ఒక్కుమారు సభ్యులందరివైపు చూచింది. ఆ సమయంలో సర్వగుప్తుని చూపామె వీక్షణంతో క్షణకాలం మేళవించింది. మరునిమేషంలోనే కనురెప్ప లొక్కుమారుగా వంచివేసుకుని సర్వమంగళ రెండవ ఆహుతి ముగించింది.

ఆమె నిశ్చలదృష్టి తనపై ప్రసరించినంతలోనే సర్వగుప్తుని శరీరం పరవశించి గగుర్పొడిచింది! ఇక ఒకేఒక్క పూర్ణాహుతితో ఆ రాజ్ఞి తన శయ్యాగృహానికొకఅపూర్వాలంకారం కాగలదని అత డుప్పొంగిపోయాడు!

ఆనాడు కాశ్మీరాధిపతి మహారాజ లాంఛనాలన్ని అత్యంత జాగరూకతతో అలంకరించుకుని, ఆ హోమాగ్నుల కనతిదూరంలో ఒక సమున్నత సింహాపీఠంపై సమాసీనుడై ఏకాగ్రదృష్టితో సర్వమంగళ సంతోషవైఖరి గమనిస్తున్నాడు. అప్పటి కతనికి ఇంచుమించుగా అయిదుపదుల వయఃపరిణామం పైబడింది. కుంకుమపువ్వుతో మెదిపిన సుగంధద్రవ్యంతో గుబురుగా పెరిగిన తన బవిరిగడ్డంలో నెరిసిన వెంట్రుక లేవి కానరాకుండా అతడెంతో జాగరూకత వహించాడు. కొంచెం తుష్కించిన కోలముఖంతో, కొట్టవస్తున్న గట్టిపట్టుదల గూడుకట్టిన గుంద్రని లేనెకన్నుల ఎర్రజీరలలో దాగిన క్రౌర్యంతో అత డెంతెంతటివారినయినా ఇట్టే హడలెత్తించగలడు!

కండలుతేరిన అతని చామనచాయ శరీరంపై పరిగంచు చీనాంబరం పాదాలపర్యంతము జీరాడుతున్నది స్వచ్ఛమయిన స్ఫటికంవంటి తెల్లని అంగీపై, పాలనురుగువంటి ఉష్ణీషంపై పొదిగిన మణులు, ముత్యాలజాలరులు, అనుక్షణమూ ప్రతిఫలిస్తున్న వహ్నికీలల తళతళలతో మరింతగ తరళిస్తున్నాయి.

ఆ మహోత్సవంలో సర్వగుప్తుని సంతోష పారవశ్యాని కనేక హేతువు లున్నాయి. అత డెంతోకాలం నించి సర్వమంగళ చక్కదనం గమనించి మరులుకొన్నాడు. అయినా తన కోరిక ఫలించగలదన్న ఆశాదీపిక అతని కెక్కడ కనుచూపుమేరలో చూచాయగా నయినా స్ఫురించలేదు! ఆమె సహజంగా సౌందర్యవతి! గొప్ప ఐశ్వర్యవతి! అత్యద్భుత పాండిత్యంతో యశస్కరునివంటి మనీషి మన్ననలే అందుకున్న రాజనీతి విశారద! పరిపూర్ణ ప్రౌఢ యౌవనవతి! అటువంటి సుందరీమణిపై తన అభిలాష చిట్టచివరికి వట్టి పగటికలే కాగలదని అతడెన్నోమారులు నిరాశ చేసుకున్నాడు! అయినా విసిగిపోక తిరిగి తిరిగి తన యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి ప్రయత్నించాడు!

తుట్టతుద కొకనాడు యశస్కరస్వామి దేవళం ముగియగానే రాణివాసంలో ప్రవేశించగలనన్న ఆమె ప్రతిసందేశం చెవిని పడగానే అప్పుడే కాశ్మీరరాజ్యలక్ష్మి సంపూర్ణంగా తన కైవసమయినదని అతని కనిపించింది! మిగిలిన గొప్పదనాలన్నిటికన్న సర్వమంగళ సౌశీల్య సౌందర్యమే అతని నెక్కువగా ఆకర్షించి గుండెల కురిపోసి బిగించింది! అటువంటి సర్వమంగళ ఆనాడే తన అక్కున జేరబోతున్నదని తలుచుకుని తలుచుకుని మైమరిచి 'ఆహా! ఈ రాణి ఎన్నెన్నివిధాల నా గుండె పిండి నమిలి మింగివేసింది! ఎన్నెన్నివిధాల బెట్టుసరిచేసి తన పట్టుదల నెగ్గించుకున్నది! ఎంతటి లోతయిన రాజనీతిచాతుర్యము!' అని పట్టరాని ఆశ్చర్యంతో నిశ్చేష్టితుడై ఉసూరుమని నిశ్వసించాడు. చిట్టచివరికా విధంగానయినా అఖండ విజయం సాధించి నందుకు తన్ను తానే మెచ్చుకున్నాడు!

వెనుకడలి ఉప్పెనవలె ప్రతిధ్వనిస్తున్న స్వాహాకారాల ఘోషలమధ్య సర్వమంగళ తన దోసిట నిండిన మూడవ పూర్ణాహుతి తిరిగి అగ్నిదేవుని కర్పించి భక్తిపారవశ్యంతో కనుదోయి ఒకింత ముకుళించింది. ఆ క్షణంలో నలువైపుల వ్యాపిస్తున్న జ్వాలలతో, ఒళ్లెరగని పారవశ్యంతో పావకదేవుడే ఆ అపూర్వ సౌందర్యవతిని కౌగలించుకోబోతున్నట్టు ప్రజ్వలిస్తున్నాడని సర్వగుప్తుడు రవంత అసూయతో తనలో తాను భావించుకున్నాడు!

అంతలోనే ఆ మహారాజ్ఞి ఆ జ్వాలల కొకింత దూరంగా తొలగింది. కన్నులు రెండు ముకుళించుకుని

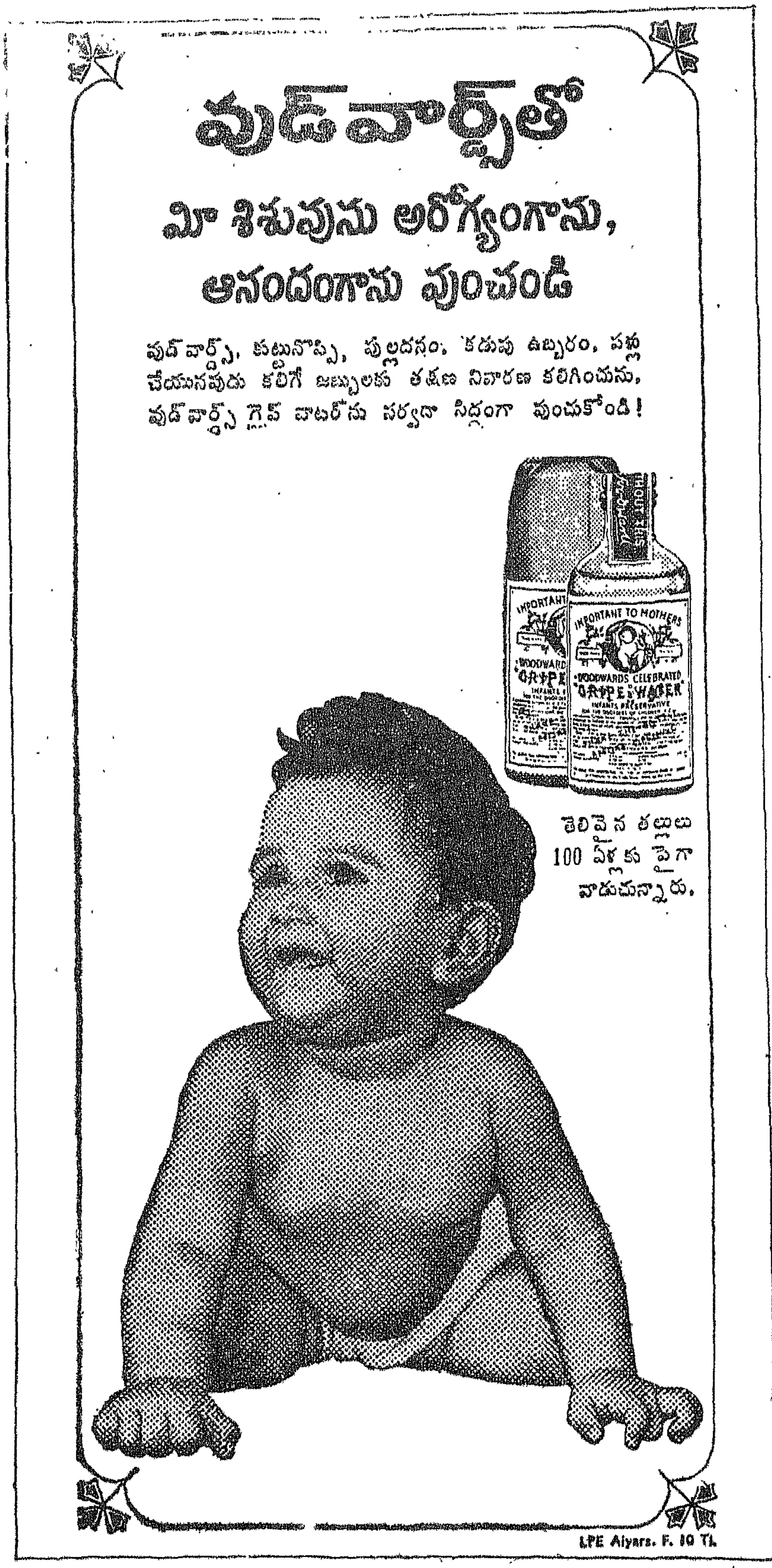

ముమ్మారు ప్రదక్షిణాచరించి, భక్తి తన్మయతతో, ప్రశాంతితో కేవలం శిలామూర్తిలా నిలుచున్నది.

మరునిమేషంలోనే "యశస్కర మహేశ్వరాయ స్వాహా!" అని తన్ను తానే సంపూర్ణాహుతిగా సమర్పించుకుని ఒక్కమారుగా పైకెగిరి ఆ మహాగ్నికీలలో దూకింది!

ఆ చుట్టు పరివేష్టించియున్నవారందరి నోళ్ల నుండి ఒకేమారుగా భయంకర హాహాకారం వెలువడి ఘోరుమని ప్రతిధ్వనించింది! అంతలోనే పురోహితుల పునీత హస్తాలనుండి వెలువడిన సురభిళ పుష్పవృష్టి ఆ రాశిపై పడి అగ్నిజ్వాలలో అదృశ్యమయింది! అదేసమయంలో సదస్యులనేకులు రాజుకొంటున్న రోషావేశాలతో సర్వగుప్తునివైపు చూచి, హుంకరించి చేతులెత్తి నోరారా దూషించి అనేకవిధాల దారుణంగా శపించారు!

లవంగిక తన కన్నులే నమ్మలేకపోయింది! పరమ పాపి సర్వగుప్తుని కన్నుగప్పి, దేవళం నిర్మించి, ఆతనికి చేజిక్కని తన పవిత్ర శరీరంతో సంపూర్ణాహుతి సమర్పించడంకోసమే ఆమె అంతటి గాంభీర్యంతో వ్యవహరించినదని గ్రహించుకున్నది. ఎంతటి చనువున్నా తనకయినా ఆ విషయం స్ఫురించకుండా ఉండడం కోసమే ఓఘవతిగాథ ఉట్టంకించి, ప్రత్యేకించి పని కట్టుకుని వాగ్వివాదం కొనసాగించినదనికూడా ఆమె కవగతమయింది!

సర్వమంగళాదేవి ఆదరపూర్ణమయిన ఔదార్యం స్మరించగానే లవంగిక చెక్కిళ్లపై వేడివేడి కన్నీటి బిందువులు ధారకట్టి ప్రవహించాయి. అయినా ఆ శోకావేశం నిగ్రహించుకుని పరిపూర్ణభక్తితో ఆమె ఆ దహనజ్వాలలో పుష్పాంజలి సమర్పించింది. భూతలిపై మోకరిల్లి, చేతులుకట్టుకుని, ప్రణమిల్లి లోలోపలి దుర్భరవేదన భరించలేక, "అయ్యో, తల్లీ! నీవంటి పావనమూర్తిని పాపిష్ఠిలోకం భరించగలదా?" అని పలికి అలాగే మూర్ఛపోయింది!

ఉవ్వెత్తుగా ప్రజ్వలిస్తున్న ఆ హోమాగ్ని జ్వాలలో ప్రవేశించిన సర్వమంగళ ఆకృతి అనతికాలంలోనే కేవలం భస్మరాశిగా మారిపోయింది!

సర్వగుప్తుడాపైన అయిదారుమాసాల పాటయినా కాశ్మీరం పరిపాలించలేదు! ఎన్నెన్ని ఘోరకృత్యాలు చేసినా ఆతని కంతకుమునుపెన్నడు పశ్చాత్తాపమన్నది స్ఫురించలేదు! కాని ఆనాటి భీకర సంఘటనతో ఆతని వెన్నెముకే విరిగినట్టయింది! లోలోపలి హృదయంలో తీవ్ర పశ్చాత్తాపము, దుర్భర పాతిత్యభీతి విషంపూసిన వాడివాడి ములుకులై మాటిమాటికి కలుక్కు కలుక్కుమని వేధించాయి! ఆతని నెల్లవేళల సర్వమంగళ అగ్నిజ్వాలా ప్రవేశదృశ్యమే వీడని పెనుభూతంలా వెన్నాడింది!

ఆపైన రాజ్యంలో అంతట ప్రజానీకం తిరుగుబాటులు, తోటిమంత్రుల కుతంత్రాలు వీడని బీభత్సాలై వేధించాయి! క్రమక్రమంగా ఆతని శరీరంలో దుర్భర రుగ్మతలేవో ప్రవేశించి శేషించిన రక్తమాంసాలపహరించాయి! సర్వగుప్తుడు ఆపైన మరి శయ్యనుండి లేవలేక తీరని ఆధివ్యాధులతో అలాగే కుమిలి కుమిలి కృశించి, కుళ్లికుళ్లి మరణించి కాశ్మీర ప్రజలకందరికీ పరమానందం కలిగించాడు! ★